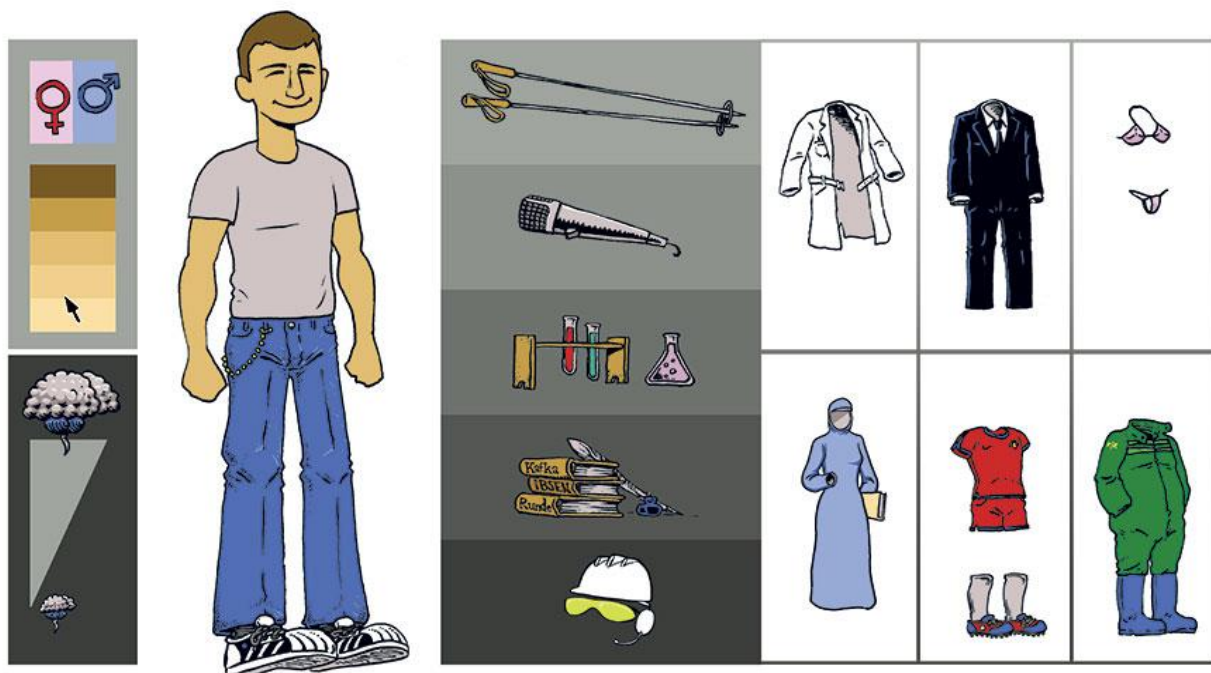

Oppmannsrapport etter fellessensur i Hordaland

Sentralt gitt skriftlig eksamen
NOR 0214, NOR0215, NOR1415, 10. årstrinn 2013

Bergen 28. juli 2013
Marit Røine
Oppmann i Hordaland

Innledning

Eksamen i norsk 2013 ble i Hordaland avviklet etter gjeldende bestemmelser og retningslinjer for vurdering og eksamen i grunnskolen. 3196 elevsvar, derav 1658 i NOR0214, 1453 i NOR0215 og 85 i NOR1415, ble vurdert av 48 sensorer i 12 sensorgrupper. Oppmannskorpset bestod av oppmann Marit Røine, varaoppmann Margrethe Moe Sandven samt Arnhild Christiansen og Ingrid Utvik Mongstad som assisterende oppmenn.

Rapporten bygger på innspill, kommentarer og drøftinger på fagsamling for sensorer 6.6.2013 og oppmannssensurmøtet 14.6.2013, tilbakemeldinger og samtaler med sensorer under fellessensurmøtet 18.6.2013 samt drøftinger i oppmannskorpset.

Kommentarer til eksamenssettet i norsk skriftlig 2013

Forberedelsesdelen

Sensorene var fornøyd med tema, tekstutvalg, tekstomfang og strukturen i forberedelsesmateriellet. Spesielt ble det fremhevet at overskriftene med de ulike heltetyperne gav elevene en «aha-opplevelse». Strukturen med kategoriene sikret oversikt og trygghetsfølelse. Det ble ellers lite diskusjon om forberedelsesdelen.

Vurdering av årets eksamensoppgaver

Sensorene i Hordaland var meget godt fornøyd med årets oppgavesett. De er positive til at det formuleres spesifikke oppgavekrav. Imidlertid konkluderer de med at mer spissete oppgaver med flere skriveinstruksjoner krever mer av opplæringen:

- Sensorene opplever at elevene i større grad må trene mer på å lese og tolke oppgavene. Elevene må gjøres mer bevisste på at oppgavene kan ha to-tre bestillinger og at alle delene må besvares. Sensorene mener at mangelfull lesekompetanse fører til at bare deler av oppgaven blir besvart.
- Elevene trenger også bedre opplæring i forskjellige skrivehandlinger. Det trengs klargjøring av begreper som *å ta stilling til*, *drøfte* og *reflektere*.
- Elevene har også behov for å trene mer på å bruke kilder i argumentasjonen, ikke bare føre kildene opp i kildelisten.
- Det må arbeides med begrepsforståelse. Mange elever har ikke forstått sentrale begreper i oppgaveformuleringene og skriver derfor tekster som ikke treffer oppgavens intensjon.

Kommentarer til enkeltoppgaver i oppgavesettet

Sakpreget tekst, hovedmål:

Det er positivt at oppgavesettet legger opp til både drøftende og reflekterende tekster, og også at oppgavene så klart knyttes opp til tekstene i forberedelsesdelen. Klare oppgaveinstruksjoner som i oppgave 6, ble mottatt svært positivt. To av oppgavene (1 og 4) ber elevene ta stilling til en påstand. Dette er gode oppgavebestillinger, men mange av elevene evner ikke å ta bestillingen.

Oppgave 1:

Mange elever har skrevet om helter, men lite eller ikke i det hele tatt om årsakene til at man dyrker helter me usympatiske trekk. Mange har heller ikke forstått hva som ligger begrepet i «usympatiske helter», men skriver om «ufortjente helter» eller kjendiser – og mange om fotballhelter.

Mange elever tar ikke stilling til Bringsværd påstand, eller nevner Bringsværd overhodet.

Oppgave 2:

Gjennomgående skriver elevene mer om nåtidens enn om fremtidens helter. De skriver også mer om heltene enn om bragdene. Elevene synes også å ha strevd med å skrive kåseri til denne oppgaven, og ofte er bevarrelsene mer artikkelpreget.

Oppgave 3:

Få elever har valgt denne oppgaven. Elevene forstår i liten grad begrepet «nasjonale helter» og begrepet er heller ikke brukt i forberedelsesdelen. Flere elever som har valgt denne oppgaven, skriver mer generelt om store helter.

Oppgave 4:

En oppgave mange elever har valgt, men oppgaveformuleringen har ikke falt helt heldig ut. Det ble gitt uttrykk for at de to delene av oppgavene henger for dårlig sammen. Mange elever tar i for liten grad stilling til påstanden. Flere skriver om kjønnsperspektiv og hvem gutter og jenter har til helter, ikke om forskjellen på kvinnelige og mannlige helter.

Oppgave 5:

Få elever har valgt denne oppgaven. Noen elever har brukt sitatet som den ene kilden. Andre har brukt en annen definisjon av helt enn den som oppgis. Noen setter likhetstegn mellom *å sette livet inn* og *å dø*.

Oppgave 6:

Noen sensorer kalte dette en plankeoppgave. Oppgaven er tredelt, men svært mange elever skriver nesten bare om første delen. Listen med de ulike helteplussingene brukes ofte som struktur for teksten. Det er lite refleksjon i mange av besvarelsene. Flere elever forklarer bare hvem de ulike personene på listen er uten videre refleksjoner.

Noen av sensorene gav uttrykk for at det er krevende med mange deler i oppgaven, og en sensor ønsket oppgavespesifikasjoner i kulepunkt som på engelsk.

Det var flest besvarelser til oppgave 6, deretter oppgave 4. 1 og 2 var også valgt av en del, mens svært få valgte oppgave 3 og 5.

Skjønnlitterær tekst, sidemål:

Sidemålsoppgavene ble godt mottatt – god variasjon og mange inspirerende oppgaver.

Oppgave 1:

Oppgaven har gitt mange gode besvarelser. I flere tekster handler det mest om helten, det blir for lite om hva helten ofrer. Mange elever er nok heller ikke innforstått med hva det vil si å ofre mye.

Oppgave 2:

En oppgave som har appellert til en del elever, men tekstene er ofte refererende og får ikke fram kontrastene som oppgaven etterspør.

Oppgave 3:

En åpen oppgave som gir stor variasjon i besvarelsene. Hovedinntrykket er at elevene har innfridd de forventningene oppgaven stiller.

Oppgave 4:

En litt annerledes oppgave som har gitt en del gode besvarelser. Ikke alle har klart å skrive særlig godt om timene før månelandingen, men mange skriver godt om Collins følelser.

Oppgave 5:

De langt fleste som har valgt oppgaven, forteller om bestefaren sin og skriver ikke så mye om relasjonen. Modellteksten er ikke brukt, og oftest er ikke barnets synsvinkel klar. Likevel har oppgaven gitt mange sjarmerende bestefarsbeskrivelser.

Oppgave 6:

Så få elever har valgt denne oppgaven at man ikke kan si noe generelt om hvordan den har falt ut.

Oppgave 7:

Ikke så mange besvarelser, men stor spenn i tekstene. Noen få har lyktes i å skrive godt og morsomt om en moderne askeladd, mens det er flere parafraaser av askeladdeventyret lagt til moderen tid.

Det var flest besvarelser til oppgave 1-3. En god del hadde også valgt oppgave 4, mens få elever hadde valgt de tre siste oppgavene.

Vurderingsmatrisen – vurderingsskjemaet – eksamensveiledningen

Vurderingsveiledningen med vurderingsskjema og vurderingsmatrise synes nå å være et godt kjent og godt brukt vurderingsverktøy. Sensorene mener de er nyttige vurderingsverktøy i sensureringsarbeidet. Fellesvurderingen av tekster viste at sensorene er trent i bruke matrisen, og at de har et felles vurderingsspråk.

Det var også positive tilbakemeldinger på eksamensveiledningen, og ingen savnet sensorveiledningen.

Kommentarer til den praktiske gjennomføringen av eksamen

Eksamen ble avviklet uten større problemer.

Forberedelsestiden

Elevne fikk tilgang til forberedelsesmateriellet til oppsatt tid og støtte heller ikke på tekniske vansker under forberedelsene.

Oppmelding til eksamen og eksamensavvikling

Det ble ikke meldt om særlige vansker eller uregelmessigheter ved eksamensavviklingen eller innlevering av elevsvarene.

Kommentarer til den praktiske gjennomføringen av sensuren

Fagsamling for sensorer 6. juni 2013

Fylkesmannen i Hordaland holdt også i år en sensorskolering "midt i sensureringsperioden". Oppmennene ledet fagsamlingen med gjennomgang av årets eksamen og drøfting av prinsipper for vurdering og karaktersetting i norsk med påfølgende vurdering av utvalgte elevsvar. Det var svært mange engasjerte innlegg og vurderingsdiskusjoner, noen av dem gjengis nedenfor.

Bruk av kilder - plagiat

Det synes som om det var færre «plagiattekster» ved årets eksamen. Men sensorene opplever fortsatt at noen elever stiller til eksamen med ferdigskrevne tekster. Dette er gjerne forholdsvis velskrevne tekster, som ikke treffer oppgaven helt. Sensorene opplever at disse tekstene kan være vanskelige å vurdere.

Kildehenvisningene er gjennomgående gode, men elevne mestrer i varierende grad å utnytte kildene i egne tekster. Sensorenes inntrykk er at det arbeides for lite med dette i opplæringen.

Vurderingsdilemmaer

Også i år ble det ytret ønske om at eksamensveiledning og forhåndssensur gir tydeligere retningslinjer når det gjelder vurderingsdilemmaer, for eksempel når elever velger feil målform, ikke svarer på alle deler av oppgaven eller ikke innfrir oppgavens intensjon eller sjangerkrav.

Vurdering av sidemålet

Det ble også i år reprise på diskusjonen om vurdering av sidemålet. I nynorsk er språkkompetansen generelt svært mangelfull, både i formverk, ordtilfang og språkføring. Sensorene er usikre på, og også uenige om, hvordan språklige ferdigheter skal vektlegges i forhold til innhold og oppbygging. Siden det ikke er kompetansemål for sidemålet i sidemålet i læreplanen og klare vurderingskriterier i andre retningsgivende dokument, mener sensorene at denne vurderingen overlates til deres faglige skjønn. Sensorene ønsker klarere retningslinjer for vurdering av språklig kompetanse.

Både oppmannskorps og sensorene selv opplever at denne samlingen er svært nyttig. Vi er ikke i tvil om at samlingen bidrar til å skape et tolkingsfellesskap blant norsklærere og en skolering som kommer opplæringen og elevene til gode.

Oppmannsmøte 14. juni 2013

Oppmannssensuren i Hordaland starter med et møte mellom oppmannskorpset i alle eksamensfagene for å forberede fellessensuren og en drøfting av eksamen og kompetanse- og karakternivå i eksamensfagene.

Forskjellen i eksamensresultatene for norsk, engelsk og matematikk ble drøftet også i år. Oppmannen i engelsk mener at det er et reelt høyt nivå på tekstene. Elevene har rikt ordforråd, viser god tekstbinding og er bevisste på hva oppgavene krever. Oppmannskorpset i norsk opplever ikke den samme høye kvaliteten. Muligens er det en utfordring at elevene ikke er så språklig bevisste i morsmålet som i et engelsk. Engelsk har også tradisjon for mer oppgavespesifikke krav enn norsk, og dette befordre også mer bevissthet og kunnskap. Oppmannskorpset i norsk mener at utviklingen av norskeksamen med klarere kompetansekrav i oppgavene er et godt grep for å heve elevenes norskkompetanse og styrke norsk norskopplæringen – og på sikt vil bidra til en positiv utvikling som i engelsk.

Selv om forberedelsesmateriellet i engelsk er gjort noe mindre omfangsrikt, er det likevel langt større enn i norsk. Det er også blitt tydeligere oppgavespesifikasjoner i norsk og tydeligere vurderingskriterier. Men oppmannskorpset dor eksamen i Hordaland finner at det fortsatt er for store forskjeller i spesifikke oppgavekrav og i detaljnivået i vurderingsmatrisene.

Oppmannskorpset i Hordaland har de siste årene meldt at vi finner det svært uheldig at det er for ulike oppgavekrav, ulike retningslinjer for vurderingen og ulik vurderingspraksis i de tre eksamensfagene. Vi fremmer igjen vårt årlige ønske om at Utdanningsdirektoratet tar initiativ til et samarbeid mellom fagnemndene slik at kravene til elevenes prestasjoner ved eksamen, kjennetegn på måloppnåelse og føringer for vurdering og sensurering i større grad harmoniseres.

Fellessensur 18. juni 2013

Fylkesmannen hadde ansvaret for effektiv og god gjennomføring av fellessensuren på Storetveit skole.

Sensureringen i firergrupper fungerte også i år meget godt. Det er store forskjeller i hvordan og hvor mye sensorgruppene/-parene bruker oppmannskorpset. Noen sensorpar brukte oppmennene hyppig på grunn av ulik

syn på tekstkompetanse og ulik vurdering av besvarelsene. Ellers var det mange besvarelser der vurderingstilven var knyttet til tekster som ikke treffer oppgavens intensjon. Ved tidligere års sensur har vurderingen av den språklige kompetansen i forhold til andre kompetanseområder, spesielt i sidemålet, skapt stor uenighet. I år virket det som drøftingene på fagdagen i større grad hadde avklart dette vurderingsdilemmaet. Tekstene som var vurdert av sensorene til karakteren 1, ble alle vurdert også av oppmannskorpset.

Kommentarer til karakterene gitt til norskeksamen

Karakterstatistikk for eksamen i norsk skriftlig 2013 Hordaland

Fagkode	Fagnavn	Antall	%1	%2	%3	%4	%5	%6	Snitt	Std. avvik
NOR0214	Norsk hovedmål 10. årstrinn	1624	0.9	16.6	40.5	29.2	11.1	1.7	3.4	1.0
NOR0215	Norsk sidemål 10. årstrinn	1621	1.3	20	42.9	23.8	10.3	1.8	3.3	1.0
NOR1415	Norsk for elever med fritak for vurdering av sidemål, 10. årstrinn	104	11.5	51.9	31.7	3.8	1	0	2.3	0.8

(Resultater før klagesensur)

Statistikken viser en liten tilbakegang både i hovedmål og sidemål (0.1 karakterpoeng) fra fjorårets eksamen. I NOR1415 er snittet uendret. I hovedmålet får 59 % av elevene karakteren 3 eller lavere, i sidemålet gjelder dette 64 % av elevene – en økning med 5 prosentpoeng fra året før. Dette synes å være en bekymringsfull nivåsenking i sidemålet. Imidlertid kan man anta at fjorårets streik gav et positivt utslag for karaktersnittet; over 200 elever på store byskoler avla ikke sidemåls eksamen i 2012. Vanligvis skårer disse elevene relativt lavere i sidemål enn i hovedmål. Sammenliknet med 2011, er det en framgang på 0.1 karakterpoeng i sidemålsresultatene.

Ved årets norskeksamen er det gitt færre seksere og flere enere enn ved fjorårets eksamen, både i hovedmålet og sidemålet. Relativt sett er dette små tall, men nominelt ble det for eksempel gitt mer enn dobbelt så mange enere i hovedmål enn året før. Oppmannskorpsets er av den oppfatning at dette ikke skyldes forhold ved oppgavesettet. En forklaring kan være at sperren for å sette karakteren 1 er blitt lavere i og med at laveste karakter nå er tatt mer i bruk i alle eksamensfagene. Klarere vurderingskriterier og en bedre vurderingsmatrise gjør det også lettere å vurdere om eleven viser lavere måloppnåelse enn det som kreves til karakteren 2. Oppmannskorpset mener at karaktersettingen er i tråd med prestasjonene og med vurderingskriteriene for årets eksamen.

Det er ikke store forskjeller i resultatene i Hordaland og nasjonalt; Hordaland ligger 0,1 karakterpoeng under i hovedmål og tilsvarende over i sidemål. Prosentfordeling over og under 3 er den samme. Både i hovedmål og i sidemål (som i matematikk) er den vanligste karakteren 3. I engelsk derimot oppnår nesten 60 % av elevene karakteren 4 eller bedre. Etter oppmannskorpsets mening er det grunn til å reise diskusjonen om det er riktig at det skal være så store karakterforskjeller mellom norsk og engelsk. Er det forhold ved eksamensoppgavene, vurderingskriteriene eller vurderingstradisjoner som gir utslag i vurderingen? Eller er det forhold ved opplæringen som gjør at elevene kan dokumentere høyere kompetanse i engelsk enn i morsmålet?

Oppsummering

Samlet sett ble eksamen og sensurering avviklet uten vansker. Elever, faglærere og sensorer var godt fornøyde med årets forberedelsesmateriell og oppgaver. Det ser ut til at elevene nå har bedre kompetanse i sakskriving. Likevel er det en del utfordringer knyttet til begreps- og oppgaveforståelse. Det er også behov for å arbeide med hva som kreves for ulike skrivehandlinger samt å bruke kilder selvstendig og formålstjenlig i egne tekster. Sensorene uttrykker som tidligere ønske om klarere retningslinjer for hvilke konsekvenser det får når elever velger feil oppgave, sjanger eller målform, eller når besvarelsen ikke er i tråd med oppgavens intensjon. Sensorene ønsker også klarere retningslinjer for vurdering av språklig kompetanse i forhold til andre kompetanseområder, spesielt når det gjelder sidemålet. Oppmannskorpset etterspør også en tilnærming av oppgavekrav, vurderingskriterier og vurderingsskjønn for de tre eksamensfagene.

Bergen, 28. juli 2013

Marit Røine
oppmann i Hordaland